

καὶ ἐλεήμονα βίον τῆς κατετάχθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας μεταξὺ τῶν ὁσίων μετὰ θάνατον. Ἡ γυνὴ αὕτη, ὁ πρῶτος ἀντιπρόσωπος τῆς ἔκτοτε καθ' ὅλους τοὺς ἐπομένους αἰῶνας καὶ μέχρι σήμερον ἀμαζούσης οἰκογενεῖας τῶν Βενιζέλων, ἦν κάτοχος παιδείας οὐ τῆς τυχούσης, τῆς τε θύραθεν καὶ τῆς ἔσω, ἀλλὰ καὶ φανατικῆ χριστιανῆ καὶ ἐμπαθῆς τὸν χαρακτῆρα μοναχῆ. Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 17' αἰῶνος ἤλθεν αὕτη ποτὲ εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς συμπολίτας τῆς Ἀθηναίου; διὰ λόγους ἀγνώστους, καὶ τοσοῦτον εἶχεν ἐπισύρει τὴν ὀργὴν τῶν Ἀθηναίων καθ' ἑκαστῆς, ὥστε ἐδέησε γὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας ὁ μετὰ ταῦτα μέγας Λογοθέτης καὶ τότε μέγα ἰσχύων ἐν τοῖς πατριαρχείοις Ἰεραξ, ὅπως κατευνάσῃ τῶν Ἀθηναίων τὴν ὀργὴν καὶ ἀπαλλάξῃ τὴν Φιλοθέην τῶν ἐπικειμένων δεινῶν. Πρὸς τὸν Ἰερακὰ τοῦτον ἔγραψε μετὰ ταῦτα ἡ Φιλοθέη εὐχαριστήριον ἐπιστολὴν, διασωθεῖσάν μέχρις ἡμῶν, ἥτις ὅσα πολῦτιμος εἶνε διὰ τὴν γλωσσικὴν τῆς ἀξίαν, τόσον ἀφ' ἐτέρου ὀλίγον συστατικὴ καὶ φιλοφρονητικὴ διὰ τε τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς καθόλου Ἀθηναίους καὶ κατοίκους τῆς Ἀττικῆς· αἱ πικραὶ ὅμως ἐν αὐτῇ ἐκφράσεις προσέρχονται προδήλως ἐκ τοῦ πάθους καὶ τοῦ φανατισμοῦ τῆς Ἀθηναίας μοναχῆς.

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολῇ εὐρίσκεται χειρόγραφος παρὰ Σοφοκλεῖ Οἰκονόμῳ τῷ ἐξ Οἰκονόμων· ἐξ αὐτῆς ἀπεσπάσαμεν τὰ ἐξῆς μέρη·

«**Ἀβουλίᾳ** φερόμενοι Ἀττικοὶ οὐκ οἶδασι διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ· διὸ τὰς μὲν ἀρετὰς μισοῦσι, τὰς δὲ κακίας φιλοῦσι· τοῖς γὰρ ἀνοήτοις ἐπιμεμπτὰ καλὰ, φησί ποῦ τις «τῶν σοφῶν» διὰ τοῦτο οὖν καὶ αὐτὴ σιωπῶ «πολλὰς ὕβρεις ἀκούουσα, ὡς ἤχους θαλάττης κλύδωνι μαινομένης· ἀλλ' ἔγωγε τὸν ἄνω δέχομαι Κριτὴν, ὅστις οἶδε τὰ φαῦλα ἐντελῆ ἀποδώσειν» οὐχ, ὡς νομίζουσι αὐτοί, αὐτοὶ ἐσμεν, ἀλλ' ὡς οἶδεν ὁ τῶν κρυπτῶν γνῶστης Κύριος καὶ ὁ ἀλάθητος αὐτοῦ καὶ παντέφορος ὀφθαλμὸς· ναὶ μὰ τὸν ἀμετέρα ψυχῆ παραδόντα τετραπύρην παρὰν ἀειράου φωτός· εἰ δὲ καὶ μαρτύρων χρεία, οὐκ Ἀθηναῖοι στήσονται, ἀγοραῖον γένος, ἀχρεῖον καὶ ἄτιμον· τοῦτο δὴ τὸ γένος ἀβούλευτον, ἀνόσιον, ἀναίσχυντον, βδελυρὸν, ἀπονενοημένον, τὸ στόμα εὐλύτον ἔχον πρὸς λοιδορίαν, μεμψίμοιρον καὶ καρδαμογλύφον, βροβαρόφωνον, φιλαίτιον, φιλοτάραχον, μικρολόγον, μικρόψυχον, στωμύλον, ὑπερφίαλον, ἀθέμιτον, δολερὸν, περίεργον, ἄγρυπνον ἐπὶ συμφοραῖς ἐτέρων· καὶ γὰρ τί ἄλλο εἰπεῖν, ἐξ αὐτῆς τῆς νεότητος διώκον ἡμιόνους καὶ αὐτῶν ἐπιμελούμενον, κατὰ τὸν Ἰδομαῖον Δωῆκ, ὃν ἀράται Δαυιδ ἐν 16' ψαλμῷ; Πῶς δὲ οὗτοι ὀρθὰ νοήσουσιν; ὡς γὰρ τὸ ἔργον βάρβαρον τούτων, καὶ ἡ γνώμη βάρβαρος· οὐδαμῶς οὗτοι τῆς δίκης μαρτυρῆς στήσου-

«ται, ἀλλ' ἐντιμοὶ ἄνδρες ἢ ἐλλόγμοι, συνιέντες ἀλήθειαν. Νηλεὲς ἄνωθεν Ἀττικοί, οἱ τοὺς ἀρίστους ἀπόλεσαν. Σωκράτης ἀδίκως ἀπέθανε συκοφαντηθεὶς ὑπ' αὐτῶν, καὶ Θεμιστοκλῆς ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐλευθερώσας ἐξηλάθη, καὶ Μιλτιάδης γέρον ὢν ἐν δεσμοτηρίῳ ἀπέθανε. Τοιοῦτοι πολλὰκις Ἀττικοί.

«Τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐσπλαγγίαν τεθεαμένη θαρρῆσασα ἔγραψα ὡς φιλάτῳ μοι πατρὶ κατὰ τῶν ἀλαζδόνων.

«**Βοήθει** τοῖς ἐξ ἡμῶν αὐτόθι παραγενομένοις· κοῖνοῖς φίλοις σοὶ τε κάμοι.»

Ταῦτα φιλοδωρεῖ τοῖς Ἀθηναίοις τοῦ 15' αἰῶνος ἡ συμπολίτις αὐτῶν Φιλοθέη Βενιζέλου καὶ εἰς τοιαύτας ἔριδας, λογομαχίας καὶ ἀλληλεγκλήσεις εἶχε φέροι τοὺς Ἀθηναίους ἡ μακρὰ δουλεία καὶ ἡ ἔλλειψις πολιτικοῦ βίου! Οἱ Ἕλληνες ὑπῆρξαν ἀνεκαθεν καὶ αἰεποτε πολυπράγμονες καὶ φιλερίδες πρὸς ἀλλήλους, ἀλλοτε ὅμως τὰς ιδιότητάς των ταύτας ἐξήσκουν ἐν εὐρυτέρῳ καὶ εὐγενεῖ σταδίῳ τῆ πολιτείας, ἐνῶ μετὰ τὴν κατάπτωσιν καὶ ὑποδούλωσιν των ὡς στάδιον ἐχρησίμευσαν αὐτοῖς ἡ θρησκεία, προσωπικὰ δὲ ἀντιζηλαὶ καὶ ἀντεγκλήσεις ἦσαν τὸ ἐλατήριον.¹

ΠΡΩΤΕΥΟΝ ΕΘΝΟΣ

εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ ἔχει τὰ κρεῖττονα σχολεῖα.

Πρὸ πολλοῦ ἔροχος Ἄγγλος, ὁ λόρδος Brougham, εἶπεν ἡ ἔγραψεν, ὅπως ἐφελύθη τὴν προσοχὴν τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ, ὅτι «ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι δὲν θέλουσιν ἀποφασίζει περὶ τῆς τύχης τῶν ἐθνῶν τὰ πυροβόλα, ἀλλ' οἱ πολλοὶ καὶ καλοὶ δημοδιδάσκαλοι· ὁ δὲ Jules Simon, ὁ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς αὐτοκρατορίας πρῶτος δημοκρατικὸς ὑπουργὸς τῆς παιδείας, πρό τινα ἐτῶν ὄντως προφητικῶς ἔγραψε· «Πρωτεῦον ἔθνος εἶνε ἐκεῖνο, ὅπερ ἔχει τὰ κρεῖττονα σχολεῖα· ἂν μὴ ἦνε σήμερον τοιοῦτο, ἔστα αὖριον». Καὶ πυροβόλα μὲν δὲν ἔλειψαν κατὰ τὸν μεταξὺ Γάλλων καὶ Γερμανῶν τελευταῖον ἀγῶνα, ὡς οὐδὲ ἐπὶ πολλὰς ἐτι ἑκατονταετηρίδας θέλουσι δυστυχῶς λείψει εἰς τοιοῦτος τῆς ultima ratio ἀγῶνας. Καὶ οἱ Γερμανοὶ εἶχον τὰ κρούπια (Kroup) καὶ τὰ δπισθογεμῆ, καὶ οἱ Γάλλοι τὰ σασεπῶ καὶ τὰ μυδροβόλα. Ἀλλὰ τίνες ἐπὶ τέλους ἐνίκησαν; Τίνες ἀνεδείχθησαν ἔθνος πρωτεῦον; Ἐκ τῶν τριακοντάκις μυρίων καὶ ἐπέκεινα Γάλλων αἰχμαλώτων ἐβεβαιώθη ὅτι μόνον ὀγδοήκοντα χιλιάδες, συμπεριλαμβανομένων ἐν τῷ ἀριθμῷ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, ἐγίνωσκον τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, οὐδεὶς δὲ ἐκ τῶν ἑπτακοσίων χιλιάδων τῶν εἰς Γαλλίαν εἰσβαλλόντων Γερμανῶν ὑπῆρξε μὴ δυνάμενος νὰ γράφῃ ἐπιστολὰς πρὸς συγγενεῖς ἢ φίλους, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀ-

1. Ἐστιαζ. ἐκ τῆς Ἰστορίας τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου, 1877.

πλῶν στρατιωτῶν, ὡς ἐκ τῆς γενικῆς καὶ ἄνευ δικαιώματος πρὸς ἀντικατάστασιν ὑποχρέωσός εἰς στρατολογίαν, ἠδύνακτο νὰ γράφωσι λατινιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ καὶ εἰς σανσκριτικὴν ἀκόμη γλῶσσαν. Ὑπελόγισαν προσέτι, ὅτι μόνον κατὰ συνέπειαν τῆς διατάξεως τῆς ἐπὶ ἐνιαυτὸν στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας τῶν εὐπαιδευτῶν ἐθελοντῶν ὑπῆρχον ἐν τῷ γερμανικῷ στρατῷ κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα χιλιάδας νέων ἀπὸ 17-20 ἐτῶν ἐκ τῶν πανεπιστημίων, γυμνασίων ἢ προτεχνολογικῶν σχολείων. Ἄφ' οὗ αὐτοὶ μὲν οἱ ὑπάξιωματικοὶ τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ, ἐν Γαλλίᾳ περιφερόμενοι, ἐβίωσκον καθ' ἑκάστον τὰ τῆς γεωγραφίας αὐτῆς κάλλιον αὐτῶν τῶν Γάλλων, οἱ δὲ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ ὑπερβάντες τὰ πρὸς τὸ Παλαινάτον ὄρια τῆς Γαλλίας ἐλάβαν ἄνεον ἐκ δημοτικοῦ τινος σχολείου τὸν χάρτην τῆς Παλαιστίνης ἀντὶ τοῦ χάρτου τοῦ βυβαρικοῦ Παλαινάτου, τοῦτο τεκμηριῶ μόνον ὅτι κοινὴ ἐστὶν ἡ παιδεία παρὰ τοῖς Γερμανοῖς. Ὅτε ὅμως οἱ δυστυχεῖς Γάλλοι, ἐξ ὧρων τινων πορείας ἀποκεκμηκότες ἐβίβον τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν προφθάνοντας μετὰ πολλῶν ἡμερῶν δρόμον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ἀμαίους καὶ φαιδρούς, ἠπόρουν μὲν αὐτοὶ καὶ ἐθαύμαζον, δὲν ἐγνωρίζον δὲ ὅτι τὴν σωματικὴν βώμην καὶ τὴν σκληραγωγίαν εἶχον ἀποκτήσει οἱ Γερμανοὶ ἐν τοῖς σχολείοις ἀπὸ τῶν παιδικῶν χρόνων ἐξασκούμενοι διὰ τῆς γυμναστικῆς. Ὅποτε δὲ πάλιν περὶ τὸ Μῆτς ἢ περὶ τοὺς Παρισίους, κατόπιν πολυμύχθου καὶ αἱματηρῆς ἡμέρας κατακλιόμενοι πρὸς ἀνάπαυσιν ἢ συμπύκνοι ἐν ὑπαιθρίοις σκηνώμασι καὶ ἐν ὄπατι τῆς γῆς, ψύχει καὶ παντοίας σπαρτήσεσιν ἐγκαρτεροῦντες, ἐφαλλον οἱ Γερμανοὶ ἐκ συμφώνου ὕμνους πρὸς τὸν Θεὸν ἢ ἐτραγῶδου ἀρμονικῶς τὰ ἐθνικὰ αὐτῶν ἔθρατα, τίς εἶχε δώσει αὐτοῖς τὴν θείαν αὐτὴν τῆς μουσικῆς παραμυθίαν καὶ ἐνίσχυσιν ἢ τῶν παιδικῶν αὐτῶν χρόνων τὰ ἀπλούστατα δημοτικὰ σχολεῖα; Καὶ δασαίαις ἀναγγελλομένης νίκης, εἰς πᾶσαν τῆς Γερμανίας πόλιν ἤνοιγον οἱ ναοὶ καὶ ἄθροοι συνήρχοντο παῖδες, γυναῖκες καὶ γέροντες ὅπως εὐχαριστήσωσι τὸ Θεῖον, ἢ χοροστατούντων αὐτῶν τῶν δημοτικῶν ἀρχόντων ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως, ὡς εἶδον τοῦτο ἐν Ἀρέσδῃ, ἐφαλλε μετὰ κατανύξεως τὸ πλῆθος ψαλμῶν τινα τοῦ Δαυὶδ, ποῖος εἶχεν ἐμπνεῦσει εἰς τὸν λαὸν αὐτὸν τὸ εἰς πᾶσαν σπουδαίαν του βίου περίπτωσιν τοσοῦτον σαφῶς ἐκδηλούμενον θρησκευτικὸν αἰσθημα; Ποῖος ἄλλος ἢ τὸ παράδειγμα τῶν γονέων καὶ τὰ σχολεῖα αὐτοῦ; Ἀπόρροια δὲ τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου αἰσθηματος, ὅπερ ἐστὶν ὅλων τῶν θρησκευτικῶν δασειῶν καὶ δογμάτων ἀνεξάρτητον, εἶνε ἡ παρ' ἑκάστῳ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος καὶ ἡ περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ ἀκρίβεια. Ἄλλὰ ποῦ ἐ-

διδάχθησαν οἱ Γερμανοὶ τὸ μέγιστον αὐτὸ καθήκον; Ποῦ ἄλλου βεβαίως ἢ ἐν τοῖς σχολείοις τοῦ λαοῦ παρὰ τῶν ἀπλῶν καὶ παρ' ἄλλοις ἔθνεσι καταφρονουμένων δημοδιδασκάλων;

Δ. Σ. ΜΥΤΡΟΚΟΡΑΤΟΣ.

Συμβουλαί

ΠΡΟΣ ΝΕΑΡΑΝ ΑΡΡΑΒΩΝΙΣΜΕΝΗΝ

«Ὅταν γυμνευθῆς, κόρη μου, προσπάθησον νὰ καταστήσης εὐχαριν τὸν οἶκόν σου Δὲν εἶνε καλὸν ν' ἀφίγη ἢ γυνὴ τὸν ἄνδρα τῆς καὶ νὰ μὴ φροντίζη περὶ αὐτοῦ· πρέπει νὰ προσπαθῇ νὰ τῷ ἀρέσκη, πρέπει νὰ τῷ παρουσιάζη πάντοτε ὄψιν εὐχαριστημένην. Δὲν εἶνε ὅσον νομίζει τις δύσκολον νὰ κατορθώσῃ ἡ γυνὴ, ὡστε ὁ σύζυγός τις νὰ φέρηται πρὸς αὐτὴν πάντοτε ὡς ἐραστής. Πρὸς τοῦτο πρέπει πάντοτε νὰ παρουσιάζησαι πρὸς αὐτὸν καθαρά, καλοενδυμένη, εὐθυμος, νὰ ὑποφέρῃς χωρὶς νὰ παραπονήσῃς τὰς ἀναποφεύκτους εἰς ἓνα οἶκον μικρὰς δυστροπίας, πρὸ πάντων δὲ νὰ μὴ θέλῃς νὰ ἐπιδεικνύῃς ὅτι τυραννέσῃαι. Τὸ δάκρυ ἐπὶ τῆς παρεΐας κόρης, λέγει παλαιὸς τις, ὁμοιάζει πρὸς σταγόνα δρόσου ἐπὶ ἄνθους, ἀλλ' ἐνθυμοῦ πάντοτε ὅτι τὸ δάκρυ ἐπὶ τῆς παρεΐας γυναικὸς ὑπ' ἀνδρὸς εἶνε διὰ τὸν σύζυγόν τῆς σταγὼν δηλητηρίου. Προσπάθει νὰ λαμβάνῃς πάντοτε τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν καλὴν τῶν ὄψιν, πάσχῃς νὰ ἦσαι πάντοτε εὐχαριστημένη καὶ οὕτω νὰ κατορθώσῃς νὰ ἦσαι καὶ πράγματι, ὁ δὲ σύζυγός σου βλέπων σε εὐτυχῆ θὰ σὲ ἀγαπᾷ πλειότερον. Δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα τὸ ὁποῖον νὰ κολακεύῃ πλειότερον τὸν ἄνδρα, ὅσον ἡ εὐτυχία τῆς γυναικὸς του. Εἶνε ὑπερήφανος ὅταν νοῆ ὅτι ἡ σύζυγός του εἶνε εὐτυχῆς ζῶσα μετ' αὐτοῦ, τότε δὲ αὐξάνει ἔτι μάλλον τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην του.»

ΜΙΑ ΜΑΤΗΡ.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* * * Ἡ ματαιότης εἶνε οὕτω βαθέως ἐρριζωμένη ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων, ὡστε οὐ μόνον ὁ κτίστης, ὁ παραμάγειρος καὶ ὁ ἄχθοφόρος, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι περιαιτολοῦσι καὶ ἐπιθυμοῦσι θαυμασιὰς. Ὁ γράφων βιβλίον κατὰ τῆς δόξης θηρεύει τὴν δόξαν ὅτι τὸ ἔγραψε καλῶς, ὁ δὲ ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, τὴν δόξαν ὅτι τὸ ἐνόησε. Τοῦ κανόνος τούτου δὲν ἐξαίρω οὔτε ἐμαυτὸν, τὸν γράφοντα ταῦτα, οὔτε σὲ, ἀναγνώστα. (Pascal).

* * * Ἡ τοῦ πλοῦτου σπατάλη δύναται νὰ διορθωθῇ διὰ τῆς μελλούσης φειδοῦς, ἀλλὰ τίς δύναται νὰ εἴπῃ θέλω ἀναπληρῶσθαι τὴν σημερινὴν ἀπώλειαν χρόνου λαμβάνων ἐκ τῆς αὐρινῆς ἡμέρας!

* * * Ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος πρέπει νὰ γνωρί-